

Casestudie 'Het opgeven van Rottumeroog'

Inleiding

Rottumeroog is Nederlands kleinste waddeneiland. Momenteel is het ongeveer 2 kilometer lang en 1,5 kilometer breed. Vroeger was het groter maar het 'wandelt' langzaam in de richting van de Eemsmond en daar verdwijnt het langzaam in. Momenteel is de verwachting dat het nog 30 tot 50 jaar zal duren tot het eiland is veranderd in een zandplaat. Sinds 1965 is het eiland onbewoond. In dat jaar is de laatste strandvoogd met pensioen gegaan en sindsdien werd het eiland regelmatig bezocht door medewerkers van Rijkswaterstaat die onderhoud kwamen plegen. In 1991 wilde Rijkswaterstaat stoppen met dit onderhoud om zo natuurlijke processen meer de vrije hand te laten, maar veel mensen hadden hier bezwaar tegen. Uiteindelijk leidde dit tot een compromis, waardoor tot 2002 het eiland alleen nog natuurlijk werd onderhouden.

Onderwerpen

In deze casestudie worden de volgende onderwerpen bekeken:

- De opkomst van een andere kijk op natuurbeheer en kustbeheer. Dit leidde bij een aantal instanties tot de overtuiging dat het onderhoud aan Rottumeroog gestopt kon worden.
- Het besluit om het onderhoud daadwerkelijk te stoppen.
- Het protest vanuit de samenleving dat dit besluit veroorzaakte.
- Het sociale proces tussen de voor- en tegenstanders wat uiteindelijk tot een compromis leidde.
- De ontwikkelingen in de discussie die tussen de partijen ontstond nadat het compromis gesloten was, over wat voor een beheer er op Rottum gepleegd moest worden.

Betrokken partijen

In deze case zijn de volgende partijen betrokken:

- Dienst der domeinen
- Rijkswaterstaat
- Medewerkers van Rijkswaterstaat
 - o Egbert Bakker
- Ministerie van LNV
 - o Staatssecretaris Gabor
 - o Directie Noord
 - o Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer
- Staatsbosbeheer
- Ministerie van VenW
 - o Minister Maij-Weggen
- Stichting Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat (SVRR)
- Stichting Oevereigenaren
- Bewoners Noord-Groningen

- o Hendrik Toxopeus
- Provincie Groningen
 - o Remkes (VVD)
 - o Commissaris van de koningin Vonhoff
- Waddenvereniging
- Stichting duinbeheer
- Waddenadviesraad (WAR)
- Beheers Adviescommissie Kustverdediging Rottumeroog (B.A.K.R.)

Tijdsspanne

Medio jaren '80-1991- 2002

Vanaf de opkomst van het denken in natuurlijke dynamiek medio jaren tachtig tot het tijdstip dat Rijkswaterstaat besloot het onderhoud aan Rottumeroog te staken. En dan tot het moment dat de aangesloten partijen in het B.A.K.R in 2002 tot het compromis kwamen dat het onderhoud op Rottumeroog voor drie jaar gestaakt zou worden.

Chronologische beschrijving van het conflict

De verandering van de visie op natuur en van de ideeën over de noodzaak van het onderhoud van Rottumeroog bij verschillende organisaties.

Halverwege de jaren '80 kwam er bij verschillende natuurorganisaties een andere manier van denken over natuurbehoud op. In deze case bij de Waddenvereniging en Staatsbosbeheer, LNV en stichting Duinbehoud. (zie interview SBB, interview Waddenvereniging, rapport Duinen in beweging) Hoe de interne discussie bij deze organisaties precies is gelopen is niet te achterhalen maar kort samengevat komt het er op neer dat het denken verschoven is van natuurbehoud, waarbij men de nog aanwezige natuurwaarden probeert te beschermen en te behouden naar een vorm natuurontwikkeling waarbij de natuurlijke processen meer ruimte krijgen. Deze omslag in het denken kwam mede doordat in de jaren tachtig de natuurbescherming de eerste resultaten van haar acties begon te zien. Ten eerste was de politieke opinie en de politiek meer bewust van het belang van natuur en ten tweede begonnen de beschermingsmaatregelen hun eerste vruchten af te werpen. Hierdoor was het mogelijk voor de natuurbeweging om van een defensieve strategie over te gaan op een meer offensieve strategie. Oftewel er kon aandacht besteed worden aan het terugwinnen van verloren gegane natuurwaarden en dit kon gebeuren door gebieden meer onder invloed te laten komen van natuurlijke processen waardoor de natuurlijkheid van die gebieden vanzelf weer zou kunnen toenemen. En in gebieden waar dit te langzaam ging, ging men over op natuurontwikkeling. Daar werden natuurlijke processen een handje geholpen. In 1980 komt de eerste PKB over de Waddenzee uit. Hierin komt de vroegere doelstelling om Rottumeroog en Rottumerplaat te stabiliseren zodat ze als steunpunt voor het inpolderen van de Waddenzee kunnen dienen, te vervallen. De nieuwe hoofdoelstelling wordt: Het beschermen, het behoud en waar nodig het herstel van de Waddenzee als natuurgebied. Deze doelstelling wordt uitgewerkt in een aantal beheersplannen:

- Beheersplan Natuur (LNV)
- Beheersplan Buitendijkse Gronden (RWS)
- Beheersplan Kustbescherming (RWS)

(Voor meer informatie over de doelstellingen zie: document RWS1, Beheersregeling Rottum, blz 4-5)

Rottumeroog en Rottumerplaat worden in de Natuurbeschermingswet uit 1981 als staatsnatuurgebied aangewezen en in 1988 wordt in het beheersplan Natuur Waddenzee van het ministerie van LNV voorgesteld om de oostelijke Waddenzee te bestemmen als gebied waar de natuurlijke dynamiek meer ruimte moet krijgen en waar de beheersrol en de aanwezigheid van de mens tot een minimum beperkt moeten worden. Voor Rottumeroog en Rottumerplaat wordt voorgesteld om alle stabiliserende maatregelen te stoppen. RWS gaat onderzoeken of dit acceptabel is. Dus langzaam gaan er meer stemmen op om de natuur op Rottumeroog en Rottumerplaat meer ruimte te geven.

Rijkswaterstaat heeft bij het aanleggen van de Oosterscheldekering veel ervaring op gedaan met hoe morfologische processen functioneren en welke rol ze spelen bij kustopbouw en -afslag. Deze nieuwe inzichten heeft het denken binnen RWS over kustverdediging veranderd. Er ontstond een soort denken in dynamisch kustbeheer waarbij men veel meer uitging van het inspelen op de morfologische processen die spelen vanaf de vooroever en minder uitging van vaste kustverdedigingweken zoals dijken en dammen. Bovendien kwam binnen RWS meer aandacht voor natuurlijke waarden. Naar aanleiding van de eerste PKB –Waddenzee past RWS zijn doelstelling voor Rottum¹ aan. (zie nota: Een meer natuurlijke ontwikkeling van Rottumerplaat en Rottumeroog: aanvaardbaar of niet? Blz 4 en 8). Deze verandert van de bovengenoemde doelstelling van steunpunten voor inpoldering naar het handhaven van beide eilanden, waarbij het beheer zo goed mogelijk dient aan te sluiten bij de natuurlijke ontwikkelingen. “Aan deze doelstelling liggen de volgende waterstaatkundige overwegingen ten grondslag;

- het belang van de eilanden als beschermingsgordel voor de vastelandskust;
- de stabiliserende invloed van de eilanden op de scheepvaartgeul in het Eemsmond-gebied;
- de beschermende functie van Rottumeroog voor de Noordgastransportleiding.”

(bron: Een meer natuurlijke ontwikkeling van Rottumerplaat en Rottumeroog: aanvaardbaar of niet? blz 8).

Naar aanleiding van het Beheersplan Natuur Waddenzee van het ministerie van LNV uit 1988 besluiten RWS en LNV om te onderzoeken wat de gevolgen zijn als RWS stopt met het onderhoud en beheer van Rottumeroog en Rottumerplaat. Uit dit onderzoek kwamen de volgende conclusies:

- Het eiland verplaatste zich ondanks de stabiliserende maatregelen naar het oosten. Dit zou alleen d.m.v. grootschalige ingrepen te voorkomen zijn. Het doorgaan met onderhoud zou het ‘wandelen’ alleen kunnen vertragen.
- Het eiland heeft geen essentiële functie in de verdediging van de Groningse waddenkust tegen de zee, omdat het geen invloed heeft op de golfhoogte nabij de Groningse zeedijk.
- Het stoppen van de onderhoudsmaatregelen heeft zeer waarschijnlijk geen invloed op de gemiddelde diepte van het geulensysteem in het Eemsmondgebied.
- Er zijn geen redenen om aan te nemen dat het stoppen van het onderhoud invloed heeft op de hoeveelheid onderhoud aan de Noordgastransportleiding.

De belangrijkste conclusie van het onderzoek ten aanzien van het beheer was de volgende: “Alle stabiliserende onderhoudsmaatregelen aan de eilanden Rottumeroog en Rottumerplaat

¹ Met het begrip Rottum duid ik het gebied aan dat Rottumeroog en Rottumerplaat omvat, inclusief zandplaten en geulen.

beëindigen en stoppen met de werkzaamheden ten behoeve van het duinbeheer". (bron: Een meer natuurlijke ontwikkeling van Rottumerplaat en Rottumeroog: aanvaardbaar of niet? blz 51).

Naar aanleiding van deze conclusie heeft RWS in november 1990 het besluit genomen om te stoppen met het beheer op Rottumeroog en Rottumerplaat.

Reacties vanuit de samenleving op het besluit van RWS om te stoppen met het onderhoud van Rottumeroog

De bekendmaking van het voornemen om te stoppen met het onderhoud van Rottumeroog en Rottumerplaat leidde niet meteen tot reacties. De eerste reactie kwam van Hendrik Toxopeus. Hij bezette op 29 maart 1991 samen met zijn vrouw het eiland. Hendrik Toxopeus was de zoon van Jan Toxopeus die tot 1965 de laatste strandvoogd van Rottumeroog was. Hendrik heeft 15 jaar van zijn jeugd op Rottumeroog gewoond. Het idee van Hendrik Toxopeus was om het eiland veertien dagen te bezetten met als doel media-aandacht te krijgen voor zijn standpunt en om daarmee het voornemen van Rijkswaterstaat te laten terugdraaien door de politiek.

Hij vond dat Rottumeroog niet zo maar opgegeven mocht worden om de volgende redenen:

- Veiligheid, de duinen van Rottumeroog geven hun (de Noord-Groningse bevolking) een veilig gevoel. Zij geloven niet in de bewering dat Rottumeroog geen rol speelt in de veiligheid van de Groningse kust.
- Zij zeggen dat als Rottumeroog verandert in een zandplaat dit een afname van de natuurlijke waarde betekent.
- Zij vinden het zonde om Rottumeroog en de cultuurhistorie die aan Rottumeroog verbonden zit zomaar in zee te laten verdwijnen. (beeldspraak "Rottumeroog offeren aan de hongerige zee" of "Rottumeroog laten verslinden door de Eems").

De bezettingsactie van Hendrik Toxopeus trok veel media aandacht. Er verscheen veel over de bezetting in de landelijke pers.

Reactie en mening van verschillende partijen

- Rijkswaterstaat reageerde verrast op het protest. Zij had dit niet verwacht en zij had ook niet verwacht dat dit protest zoveel bijval zou krijgen van de Noord-Groningse bevolking en de landelijke pers. Zij was niet blij met het protest. Zij heeft Toxopeus vermaand om te stoppen met de bezetting maar toen deze daar geen gehoor aan gaf, heeft zij verder geen maatregelen genomen om Toxopeus van het eiland te halen.
- Veel medewerkers van RWS die het beheer uitvoerden op de eilanden waren het eens met de ideeën van Toxopeus en steunden ook stiekem zijn protestactie. Zo wisten zij al dat de bezetting dat er aan zat te komen.
- Staatsbosbeheer was verrast, verbaasd en niet blij met de bezetting.
- De Waddenvereniging was eveneens verbaasd door de hoeveelheid protest. Maar koos er voor om niet meteen het tegenoffensief te openen maar om even te wachten tot de gemoederen wat bedaard waren om dan haar visie toe te lichten.
- Bij de Noord-Groningse bevolking was veel steun voor de bezetting van Rottumeroog.
- Zowel Vonhoff, commissaris van de koningin als gedeputeerde Remkes (VVD) van de Provincie Groningen zijn van mening dat het onderhoud aan het eiland moet doorgaan. Maar ze keuren de bezetting als protestmethode af.

- Waddenadviesraad is van mening dat het stoppen van het onderhoud geen grote gevolgen zal hebben voor de levensduur van het eiland maar gezien de emotie rondom het eiland adviseert de raad om door te gaan met het onderhoud.

Op 5 april '91 wordt bekend dat minister Maij-Weggen samen met Toxopeus het eiland voor de zomer wil bezoeken om zich op de hoogte te laten stellen van de problematiek rondom het eiland.

Op 10 april '91 maakt de Waddenvereniging bekend dat zij op 29 april een rondetafelconferentie organiseert over Rottum waar alle belanghebbenden voor worden uitgenodigd.

Op 12 april '91 beëindigt Hendrik Toxopeus de bezetting van Rottumeroog.

Op 24 april '91 kiest het College van Gedeputeerde staten van Groningen voor het doorgaan met het onderhoud van Rottumeroog en Rottumerplaat, vanwege het veiligheidsaspect en de mening van de Noord-Groninger bevolking. Reactie RWS: Als GS onze cijfers voor Rottum niet vertrouwt dan kan zij beter naar Drenthe verhuizen, want deze cijfers bepalen ook de hoogte van de Groninger zeedijken die GS eerder wel goedkeurde. Bron...?

Op 29 april '91 vindt de door de Waddenvereniging georganiseerde rondetafelconferentie plaats in Warffum. Deze conferentie wil de Waddenvereniging gebruiken om alle betrokken partijen hun mening te laten geven en om de betrokken partijen de mogelijkheid te geven met elkaar te communiceren. Maar de Waddenvereniging heeft deze conferentie ook georganiseerd om haar mening genuanceerd naar voren te kunnen brengen want dat had ze nog niet eerder gedaan. Tijdens de interviews verweet RWS de Waddenvereniging dat ze zo lang gewacht had met haar mening te geven omdat ze geen zin had in negatieve kritiek waardoor RWS alle kritiek over zich heen kreeg.

Toen de Wv tijdens deze conferentie haar mening naar voren bracht en daarmee duidelijk partij koos voor RWS, SBB en LNVV was de Hendrik Toxopeus teleurgesteld dat ze die kant koos. Hij begreep haar natuurvisie niet. Hendrik Toxopeus en later ook de SSVR waren van mening dat het behoud van Rottumeroog de natuur ten goede kwam. Zij vonden dat de Waddenvereniging hen zou moeten steunen. Dit misverstand komt volgens mij doordat Hendrik Toxopeus en de SVRR dachten dat bezuinigen één van de belangrijkste redenen voor RWS was om het beheer te stoppen. Maar dit was niet het geval, het was een veranderde visie op natuur en op kustbeheer.

(Voor een uitgebreid verslag zie: Bijdrage Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee aan de rondetafelconferentie over Rottum, code: WV1.)

28 mei '91 De voorstanders van het behoud van Rottumeroog richten een stichting op ter bescherming van Rottumeroog en Rottumerplaat. Deze vereniging heet: De Stichting Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat (SVRR). Hun doelstelling is: Het behoud van de eilanden Rottumeroog en Rottumerplaat in de breedste zin van het woord.

Er wordt besloten tot een compromis en RWS en de SVRR gaan samen Rottumeroog onderhouden.

13 augustus '91 Na een bezoek aan Rottumeroog nemen minister van VenW Maij-Weggen en Staatssecretaris van LNV Gabor een principebesluit dat inhoudt dat het onderhoud op

Rottumeroog op een extensieve natuurvriendelijke manier (het plaatsen van rijsschermen en het planten van helm) doorgaat. Dus RWS stopt wel met het onderhouden van de steenmatten en strekdammen aan de westzijde van het eiland. Het onderhoud aan Rottumerplaat wordt gestopt. Tevens wordt er een Beheers Adviescommissie kustverdediging Rottumeroog (B.A.K.R.) ingesteld. Bovendien wordt besloten dat RWS het onderhoud samen met vrijwilligers van de SVRR gaat plegen.

14 augustus '91 De SVRR heeft aangeboden om vrijwilligers en financiën te leveren voor het onderhoud van Rottumeroog. Er is tussen Rijkswaterstaat en de SVRR veel onderhandeld over hoe het onderhoud vorm moet krijgen maar uiteindelijk is het volgende afgesproken: De SVRR levert de vrijwilligers en draait op voor een deel van de kosten (eten vrijwilligers en onderhoudsmateriaal) en Rijkswaterstaat levert voorzieningen en de logistiek. De vrijwilligers kunnen gebruik maken van de accommodatie van RWS en RWS zorgt dat er vuilcontainers zijn bijvoorbeeld.

Eind 1991 oprichting van de Beheers Adviescommissie Kustverdediging Rottumeroog (B.A.K.R.). De B.A.K.R. is een adviescommissie die bestaat uit de instanties die een belang hebben bij Rottum:

- Rijkswaterstaat
- Staatsbosbeheer
- LNV directie noord
- Gemeente Eemsmond
- Provincie Groningen
- Waddenvereniging
- Vereniging van Oevereigenaren
- Stichting Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat (SVRR)

Deze partijen overleggen onderling over het te voeren beheer van Rottumeroog en Rottumerplaat. Het is de bedoeling dat deze adviescommissie de staatssecretaris adviseert over het beheer van Rottum.

12 maart '92 Minister Maij-Weggen en staatssecretaris Gabor nemen de definitieve beslissing dat het onderhoud op Rottumeroog wordt voortgezet.

Deze beslissing geldt voor de periode van 1991 tot 1996. Daarna wordt het gevoerde beleid in de B.A.K.R geëvalueerd en wordt er door de B.A.K.R geadviseerd hoe het beleid vervolgd dient te worden voor 1996-2001.

13 augustus '92 Rijkswaterstaat en de SVRR komen overeen op welke manier ze het eiland gaan onderhouden.

Kort samengevat is het volgende afgesproken:

Bij alle volgende activiteiten dient zoveel mogelijk rekening te worden gehouden met de natuurlijke ontwikkeling en de vereiste rust voor vogels

- Op Rottumerplaat zullen geen kustbeschermingsmaatregelen genomen worden
- Op Rottumeroog zal een natuurvriendelijk kustbeheer gevoerd worden met het doel de levensduur van het eiland te verlengen. Dit gebeurt d.m.v. het planten van helm en het plaatsen van rijsschermen. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd door vrijwilligers van de SVRR onder leiding van RWS.

- Twee maal per jaar worden de stranden van beide eilanden schoongemaakt. In het geval van ernstige verontreinigingen wordt direct ingegrepen.
- RWS monitort de morfologische ontwikkelingen en SBB monitort de flora en fauna.

(Voor Een gedetailleerdere uitwerking van het beheer en onderhoud zie: document RWS1, Beheersregeling Rottum, blz 7-14)

In 1994 komen een aantal natuurorganisaties met een rapport waarin staat dat het onderhoud dat de SVRR uitvoert nutteloos is en verstoring oplevert

Het beheer is een aantal jaar zoals boven afgesproken gegaan maar in 1994 kwam er vanuit een aantal milieuverenigingen commentaar op de afgesproken werkwijze.

De stichting Duinbehoud, de Waddenvereniging en de European Union for Coastal Conservation stelden in het beheersadvies 'Rottum voor de natuur' (code WV2) welke ze 17 februari aanboden aan staatssecretaris Gabor van LNV, dat het huidige natuurlijke beheer moet worden stopgezet. Zij kwamen tot dit advies doordat zij concludeerden dat het natuurlijke beheer de levensduur van het eiland niet verlengde maar wel de natuurlijke processen op het eiland verstoorde en verstoring voor vogels opleverde.

- *Reactie stichting Duinbehoud:* "De bedoelingen van de vrienden zijn heel oprecht, maar ze brengen een hoop schade aan door met velen de eilanden te bezoeken. De natuur heeft niets gehad aan het gepruts van hen met helmgras." "De vrijwillige eilandbewakers hebben van oudsher, toen het eiland nog bewoond was, een emotionele binding met het eiland, maar daar gaat de natuur nog niet van vooruit", legt Salman (*directeur stichting Duinbehoud, red*) uit. "Echt het kan zo niet doorgaan, ze moeten eraf."
- *Reactie Waddenvereniging:* "Rottumeroog en Plaat zijn niet heilig, je kunt ze niet ten koste van alles op hun plaats verankeren alleen uit nostalgisch oogpunt", aldus P. de Cock van de Waddenvereniging.
- *Reactie SVRR:* "Voorzitter J. Scherpenhuizen van de Vrienden reageert fel. Hij is vastberaden door te gaan met het beheren van Rottumeroog." "Wij hebben niets te maken met die jongens van Duinbehoud. Wij werken nauw samen met Rijkswaterstaat en die begeleidt ons." "De Vrienden gaan niet alleen door met het schoonmaken van het Oog, maar willen zelfs uitbreiding naar behoudactiviteiten op Rottumerplaat. "Wij hebben gehoord dat de Plaat met inzakken wordt bedreigd. We zijn ook ongerust. De waterlijn bij de kop van de Plaat is gestegen tot de duinvoet. Als het zo doorgaat, dan zakt het eiland als een zandkasteel in elkaar." Scherpenhuizen vindt de commotie over de schoonmaakacties van zijn vrijwilligers nogal plotseling. "Wij maken ons, alleen zorgen om Rottumerplaat. Een dag later hoor ik dat we van Rottumeroog af moeten. Nou, ik heb heel goed contact met Rijkswaterstaat en dat blijft de instantie die ons opdrachten geeft. Ik blijf op 't Oog." "Ze zijn gek. Alsof wij ons Oog zouden beschadigen", besluit Scherpenhuizen verontwaardigd"
- *Reactie RWS:* "Een woordvoerder van Rijkswaterstaat reageert verbaasd op het uitgebrachte rapport van, volgens hem, "particuliere natuurorganisaties". Rijkswaterstaat is vanaf de discussie in 1991 met een eigen onderzoek naar de verschillende manieren om Rottum te behouden, bezig. "Het is een onderzoek naar de verschillende manieren om Rottumeroog in de toekomst te laten voortbestaan. Het onderzoek, dat door minister Maij is ingesteld, bevindt zich in de afrondingsfase."
- *Reactie SBB:* Districtshoofd van Staatsbosbeheer in Groningen J. de Pater is het oneens met de visie van de SVRR. "De Plaat is aan het groeien aan de noordwestkant, waardoor de waterstromen bewegen. Het stroomt nu naar de oostkant en daardoor ontstaat een geul. Dit

betekent absoluut niet dat het eilandje in de Eems zal verdwijnen. Het strand is wat lager door afslag En het krijgt een andere vorm, maar de samenstelling van de flora en fauna wordt steeds natuurlijker." "Ook De Pater vermoedt dat de vereniging van vrijwillige natuurbeheerders (*de SVRR, red*) de stormvlag hijst, om zo nog meer vrijwilligers op de eilandjes kwijt te kunnen." "Het is razend populair."

In 1994 komt ook RWS met een rapport waarin staat dat het natuurlijke onderhoud dat de SVRR uitvoert nutteloos is.

Ook Rijkswaterstaat was begin 1994 niet echt tevreden met het huidige natuurlijke onderhoud omdat na een interne studie, uit december 1993, (nota: De dynamiek van het Waddengebied bij Rottumeroog een inventariserend onderzoek naar mogelijke beheersmaatregelen tot verlenging van de levensduur van het eiland, Code: RWS 4.) naar de effectiviteit van de verschillende vormen van onderhoud bleek dat alleen grootschalige zandsuppleties de negatieve zandbalans (er spoelt meer zand weg dan erbij komt) kan compenseren. Dus als men de levensduur van het eiland significant wil verlengen dan moet men overgaan tot grootschalige zandsuppleties. Er was berekend dat er jaarlijks 150.000 kuub zand noodzakelijk was. Deze conclusie betekende dat het doorgaan met het huidige beheer de levensduur van het eiland niet significant verlengde en dus niet nuttig was.

- *Reactie SBB*: Ook volgens S.P. Visser, regiohoofd van Staatsbosbeheer Groningen, is de enige effectieve methode om Rottumeroog te behouden het toevoegen van zand. En daarbij gaat het om forse bedragen.
- *Reactie Toxopeus*: Toxopeus ziet zandsuppleties als "laatste redmiddel". Hij is van mening dat het plaatsen van stuifschermen voldoende soelaas biedt om afslag tegen te gaan. Toxopeus zou het liefst meer onderhoud plegen op Rottumeroog. Nu verblijven de vrijwilligers met mensen van Rijkswaterstaat er van eind februari tot 15 april. Toxopeus zou het liefst twee weken langer blijven. Op initiatief van de Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat die strijden voor behoud van beide eilandjes, zijn er vorig jaar 10.000 bosjes wilgentenen extra geplaatst op Rottumeroog.

Ondanks de kritiek vanuit zowel de natuurbeweging op de verstoring als vanuit RWS op de zinloosheid van het beheer veranderde er niet veel. Wel de nodige discussies in de B.A.K.R. maar de beheersperiode liep van 1991 tot 1996. En de partijen wilden het conflict niet echt opscherp zetten want de politiek wilde niet 2 jaar na het protest dat op gang kwam na de bezetting van Rottumeroog nog een keer haar vingers branden aan Rottumeroog. Dus hadden deze initiatieven van Duinbehoud, de Waddenvereniging en RWS niet direct gevolgen.

Op 10 oktober 1996 komt de evaluatie van de monitoringsgegevens en het beheer over de periode 1996-2001 uit. (Rottum natuurlijk..... Een evaluatie van monitoringsgegevens en beheer code; RWS 5.) Dit rapport is geschreven door RWS en SBB in opdracht van de B.A.K.R. De belangrijkste conclusies ten aanzien van het beheer in de periode 1991-1996 zijn:

- Stuifschermen kunnen in gebieden waar van nature sedimentatie plaatsvindt de duinontwikkeling stimuleren. De stuifschermen hebben geen invloed op de morfologische ontwikkeling van de onderwateroever en kunnen de levensduur van het eiland niet significant verlengen. Wel bieden ze goede mogelijkheden om in te spelen op de natuurlijke verplaatsing van het eiland in zuidoostelijke richting.

- De erosie van aan de noordwestzijde van Rottumeroog en daarmee de mogelijke aantasting van de Tuin van Toxopeus kunnen met de huidige onderhoudswerkzaamheden niet worden gestopt.
- Het opruimen van aangespoeld zwerfpuil is succesvol. De stranden van de eilanden zijn door de opruimwerkzaamheden een stuk schoner. Een probleem vormt het vrijkomende puin en gaas uit de aftakelende puindammen.
- De inzet van vrijwilligers van de SVRR wordt door RWS en SBB niet als onverdeeld positief ervaren.

In het rapport worden de volgende aanbevelingen ten aanzien van het toekomstige beheer gedaan.

- Het uitgevoerde onderhoud heeft niet geleid tot een verlenging van de levensduur van Rottumeroog. Anderzijds heeft er de afgelopen vijf jaar ook geen grote oppervlakteafname van het eiland plaatsgevonden. Met deze resultaten dient de B.A.K.R. zich te beraden op de toekomstige invulling van het beheer van Rottumeroog;
 - o Als het accent wordt gelegd op het volledig volgen van de natuurlijke ontwikkelingen dan kan het huidige onderhoud gestaakt worden
 - o Als het accent wordt gelegd op het stimuleren van duinvorming dan dient het huidige onderhoud voortgezet te worden.
 - o Bij sterke erosie in de toekomst waarbij een duidelijke verlenging van de levensduur van het eiland belangrijker wordt, is het huidig onderhoud niet toereikend. Het meest natuurvriendelijke en effectieve alternatief is in dat geval het uitvoeren van een zandsuppletie voor de kust van Rottumeroog.

De reactie van de SVRR en de Waddenvereniging op dit rapport is mij niet bekend

Naar aanleiding van dit rapport besluit de B.A.K.R om voor de periode 1996-2001 op dezelfde manier door te gaan met het beheer zoals dat in de periode 1991-1996 is gebeurd.

Op 14 juli 1998 verschenen er ineens artikelen waarin stond dat Rottumeroog door een zware storm is weggeslagen. Dit was zwaar overdreven maar er waren grote stukken van de noordwestelijke duinen verdwenen waardoor de Tuin van Toxopeus overspoeld was en het oude huis van de strandvoogd zo dicht op de rand kwam te staan dat het snel afgebroken diende te worden. Om de onheilsberichten in de landelijke pers te ontkrachten organiseerde RWS op 15 juli een excursie voor de pers.

In 2001 komen Rijkswaterstaat, LNV en SBB met het evaluatieonderzoek naar de effecten van het onderhoud aan Rottumeroog over de periode 1996-2001. Het advies hierin luidt: stop na Rottumerplaat ook het onderhoud aan Rottumeroog. Omdat het eiland nog waardevoller voor de natuur kan worden als de processen van wind, water en zand op natuurlijke wijze hun werk kunnen doen. Ingrijpen is daarbij niet nodig, zelfs schadelijk. De onderhoudsmaatregelen van de afgelopen tien jaar hebben niet bijgedragen aan de verlenging van de levensduur. Anderzijds lijkt het eiland ook niet in enkele jaren in de Eems te verdwijnen. Voor de vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat is deze conclusie een slag in het gezicht. Zij onderschrijven de conclusie "de natuur kan het beter dan de mens' niet. De Waddenvereniging schaart zich achter het advies.

Het is uiteindelijk aan de B.A.K.R. om te beslissen wat ze met dit advies doet. Ik weet niet precies wat de reactie van de B.A.K.R. was maar het is een feit dat Rijkswaterstaat in 2002 gestopt is met het natuurlijke onderhoud. Dus denk ik te mogen concluderen dat de B.A.K.R. de conclusie uit het evaluatieonderzoek heeft overgenomen. Over 3 jaar zal er geëvalueerd worden en tot die tijd zal er geen onderhoud meer gepleegd worden. De SVRR heeft zich knarsetandend neergelegd bij dit besluit. Haar rol bestaat nog uit het opruimen van aangespoeld vuil. Ook veel medewerkers van Rijkswaterstaat die vele jaren betrokken waren bij de onderhoudswerkzaamheden op het eiland vinden het jammer dat het onderhoud is gestaakt. De S.V.R.R heeft als doelstelling om na de B.A.K.R evaluatie van 2005 het natuurvriendelijk onderhoud op Rottumeroog te hervatten. Ook zou zij dan graag het onderhoud op Rottumerplaat hervatten maar de S.V.R.R. vindt dit minder belangrijk dan de hervatting van het onderhoud op Rottumerplaat. Zij zal alle legale middelen ter hand nemen om deze doelstellingen te bereiken. Maar de andere partijen in de B.A.K.R. zullen waarschijnlijk kiezen voor continuering van het huidige beleid.

Betrokken partijen en hun rol en hun visie

(Voor meer informatie over de verantwoordelijkheden van de verschillende partijen zie: document RWS1, Beheersregeling Rottum, blz 6)

In deze case zijn de volgende partijen betrokken:

- ***Dienst der domeinen***

Rol: eigenaar van Rottumeroog en Rottumerplaat

- ***Rijkswaterstaat***

Rol: Is beheerder van het eiland en is verantwoordelijk voor de kustverdediging, scheepvaartverkeer en waterkwaliteit en monitoring van de morfologie van de Waddenzee.

Visie: Rijkswaterstaat is voor het staken van het onderhoud op Rottumerplaat om de volgende redenen:

- Het eiland was ondanks alle maatregelen gedoemd te verdwijnen. Onderhoud zou dit proces alleen kunnen vertragen.
- Het eiland had geen essentiële functie in de verdediging tegen de zee
- Het paste goed in het nieuwe natuurlijke dynamiek denken dat rond die tijd in de mode kwam. Daarin wordt verondersteld dat de natuurwaarde zou toenemen als de natuurlijke processen de vrije hand zouden krijgen.

Door de tegenstanders werd RWS verweten dat zij wilden bezuinigen maar dit is nooit de hoofddoelstelling geweest. RWS is nooit van het bovenstaande standpunt afgestapt. Wel hebben zij zich geschikt in het compromis en hadden ze na het conflict in 1991 geen zin in een nieuw conflict en daardoor hebben zij zich soepel ingesteld dit is ook terug te vinden in het samenwerkingsverband met de SVRR. Dit ging in het begin stroef maar naar mate de tijd vorderde ging dit steeds beter. Maar de achterliggende gedachte bleef dat uiteindelijk het beheer gestaakt diende te worden.

- ***Medewerkers van Rijkswaterstaat***

o ***Egbert Bakker***

Rol: is kantonnieer Rottumeroog voor RWS

Visie: betreft het opgeven van Rottumeroog maar moet de visie van RWS volgen. Enerzijds vanwege het feit dat hij het zonde vindt dat zijn werk in de golven verdwijnt en anderzijds omdat hij een persoonlijke band heeft opgebouwd met het eiland en hij kan/wil daar niet rationeel over heen stappen.

- **Ministerie van LNV**

- o **Staatssecretaris Gabor**
- o **Directie Noord**
- o **Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer**

Rol: is beleidsverantwoordelijk voor het natuurbeheer

Visie: LNV is samen met RWS en SBB de initiator voor het stoppen van het onderhoud op Rottumeroog. Ook zij hebben zich net als RWS in het compromis geschikt maar hebben zich altijd iets minder inschikkelijk getoond dan RWS.

- **Staatsbosbeheer**

Rol: verantwoordelijk voor het uitvoeren van het natuurbeheer

Visie: SBB is samen met RWS en LNV de initiator voor het stoppen van het onderhoud op Rottumeroog. Zij zagen dit als een mooie kans om te kijken wat er gebeurt als je natuurlijke processen de vrije hand geeft en zij waren niet echt bezorgd over het schommelingen in de aantallen broedparen die dit eventueel tot gevolg zou kunnen hebben. SBB heeft altijd een vrij principiële standpunt ingenomen, iets wat ze door de andere partijen lang niet altijd is gewaardeerd. Zij komen op voor het belang van natuur voor de gehele samenleving. Zij moeten verantwoording afleggen tegenover de gehele samenleving en alleen tegenover de Noord-Groningse bevolking daardoor wil SBB de Noord-Groningse bevolking niet voortrekken. Het kunnen loslaten van Rottum is binnen Nederland zo uniek daarom moet het onderhoud gestopt worden en moet Rottum verboden gebied blijven. Wel moet SBB zijn beleid kunnen verantwoorden tegenover de samenleving daarom is het belangrijk dat er excursies georganiseerd worden. Maar de gehele samenleving moet de mogelijkheid hebben om zich in te schrijven voor deze excursies en daarom kan de SVRR geen vast aantal excursies krijgen.

- **Ministerie van VenW**

- o **Minister Majj-Weggen**

- **Stichting Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat (SVRR)**

Rol: vertegenwoordigt de mening van haar donateurs

Visie: zij wil dat Rijkswaterstaat doorgaat met het onderhouden van Rottumeroog om de volgende redenen:

- Veiligheid, de duinen van Rottumeroog geven hun een veilig gevoel, zij geloven niet in de bewering dat Rottumeroog geen rol speelt in de veiligheid van de Groningse kust.
- Zij zeggen dat als Rottumeroog verandert in een zandplaat dat dit een afname van de natuurlijke waarde betekent.
- Zij vindt het zonde om de cultuurhistorie die aan Rottumeroog verbonden zit in zee te laten verdwijnen.

Zij voelt zich betrokken bij de eilanden en niet zo zeer bij het grotere morfologische systeem. Zij heeft een bepaalde band met de eilanden die moeilijk concreet te benoemen is. De leden vinden dat zij als vrienden van de eilanden ook bepaalde mogelijkheden moeten hebben om op de

eilanden te kunnen zijn. Want wat heb je aan die eilanden en aan natuur als je er niet van kan genieten. De mens heeft altijd een rol gehad in die natuur en de mens hoort op een bepaalde manier op Rottum. En wij willen helemaal niet verstoren of Rottum beschadigen we willen het juist behouden. Wanneer RWS het onderhoud niet wil of kan voortzetten dan wil de SVRR dit onderhoud wel uitvoeren.

- ***Stichting Oevereigenaren***

Rol: Dit zijn de eigenaren van de kwelders en de gronden aan de Groningse Waddenzeekust

Visie: zie SVRR

- ***Bewoners Noord-Groningen***

o ***Hendrik Toxopeus***

Rol: initiator van het protest tegen het voornemen van RWS om het onderhoud van Rottumeroog te stoppen.

Visie: De argumenten van Toxopeus om onderhoud te blijven plegen aan Rottumeroog zijn zijn persoonlijke binding met eiland en dezelfde visie als die van de SVRR.

- ***Provincie Groningen***

Rol: Rottumeroog behoort tot het grondgebied van de provincie Groningen

Visie: is voor het doorgaan met het onderhoud aan Rottumeroog teneinde het eiland te behouden.

Wat hier de reden precies van is weet ik niet.

o ***Remkes (VVD)***

o ***Commissaris van de koningin Vonhoff***

- ***Waddenvereniging***

Rol: komt op voor de belangen van de natuur in alle zaken die te maken hebben met het Waddengebied

Visie: Staat achter de filosofie van de natuurlijke dynamiek. Zij vindt zich een van de initiatoren van het natuurlijke dynamiek denken. Binnen de vereniging woede de discussie over dit denken al lang voordat deze toegepast werd op Rottum. Daarom zag zij het plan om alle beheer op Rottumeroog en Rottumerplaat te stoppen, zodat de natuurlijke processen ongestoord hun gang kunnen gaan, niet als een verrassing maar als een logisch gevolg van hun inspanningen om deze ideeën toegepast te krijgen in beleid. Wel was ze verrast en enigszins in de verlegenheid gebracht door het protest door de Noord-Groningse bevolking. Want zij hecht belang aan de mening van de lokale bevolking maar uiteindelijk komt zij op voor de belangen van de natuur en niet voor het belang van de lokale bevolking dus zij zat enigszins in een spagaat. Op de rondetafelconferentie heeft zij de lokale bevolking proberen uit te leggen waarom zij achter de visie van RWS en SBB stonden. Dit standpunt heeft zij ook niet meer verlaten en zij waren binnen de B.A.K.R. vaak de partij die het compromis van het natuurlijk beheer aanvielen.

- ***Stichting duinbeheer***

Rol: Zij zet zich in voor het behoud en uitbreiding van de natuurlijkheid en de natuurwaarden van de duinen.

Visie: Staat achter de filosofie van de natuurlijke dynamiek. Zij vindt het een goed plan om alle beheer op Rottumeroog en Rottumerplaat te stoppen zodat de natuurlijke processen ongestoord hun gang kunnen gaan. Staan als actor in deze case enigszins op de achtergrond maar hebben in

samenwerking met de waddenvereniging wel enige invloed op het debat. Hun visie in deze case komt overeen met die van de Waddenvereniging.

- ***Waddenadviesraad (WAR)***

- ***Beheers Adviescommissie Kustverdediging Rottumeroog (B.A.K.R.)***

Rol: In dit advies-overlegorgaan zitten de partijen die 'belang' hebben bij Rottumeroog en Rottumerplaat.

Literatuur

Zie document 'Inhoudsopgave achtergrondinformatie.doc'

Overige bronnen

Website Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat

<http://www.xs4all.nl/~asz00418/Index2.htm>